

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Декан педагогічного факультету

Т.О.Олефіренко

“ 31 ” серпня 2023 року, протокол 1

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ

освітнього ступеня бакалавр
галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво і реставрація
шифр за навчальним планом ПП04

Опис дисципліни
Шифр дисципліни ВВ1.1

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Кількість кредитів - 3		Методи навчання пояснювально-ілюстративний мультимедійний
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво і реставрація	Загальна кількість годин		
	<i>Денна - 90</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній ступінь: бакалавр	Лекції		
	-		
	Семінарські (практичні) заняття		
Вибіркова	-		
	Лабораторні заняття		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом – 2	34		
	Індивідуальні заняття		
Семестр – 3	-		
	Самостійна робота		
Тижневе навантаження (год) аудиторне – 2 самостійна робота- 3	56		
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС		
Мова навчання - українська	1:1,5		Форми поточного контролю оцінювання практичних завдань
			Форма підсумкового контролю залік

Предмет вивчення навчальної дисципліни -- анатомічні особливості людського тіла і способи його зображення. на площині

Міждисциплінарні зв'язки – рисунок, скульптура, живопис, композиція, методика навчання образотворчого мистецтва в шкільній і позашкільній освіті, декоративно-прикладне мистецтво.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: формувати основи фахових знань з пластичної анатомії для майбутньої професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва.

Завдання: навчитись використовувати теоретичні знання з пластичної анатомії в художній і педагогічній практиці.

Навчальний матеріал дисципліни, зміст практичних занять, критерії та порядок оцінювання та додаткова інформація розміщені на веб-сайті курсу за посиланням <https://moodle.npu.edu.ua/enrol/index.php?id=390>

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

№з/п	Компетентності	Програмні результати навчання
1	K13. Розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметного-просторового та візуального середовища, володіти основними класичними та сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.	ПР02. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
2	K20. Здатність використовувати професійні знання у практичній педагогічній діяльності.	ПР16. Володіти фаховою термінологією і методикою образотворчого мистецтва.
3	K13. Розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметного-просторового та візуального середовища, володіти основними класичними та сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.	ПР07. Відобразити морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого і декоративного мистецтва.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення дисципліни відводиться 3 кредита ЄКТС 90 год.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Ауд	Лекц	Прак (сем)	Лаб	СРС	Ауд	Лекц	Прак (сем)	Лаб	СРС
	Модуль 1 Пластична анатомія	34			34	56					
1	Тема 1. Пластична анатомія як допоміжна дисципліна у вивченні основ зображувальної грамати. Поняття про кісткову і м'язову системи.				4	6					
2	Тема 2. Поняття про пропорційні модулі, єгипетські і грецькі канони, канон для художників. Центр ваги тіла людини, поняття про площу опори.				4	8					
3	Тема 3. Хребет як основа всього скелета. Грудна клітина. Череп - скелет голови				4	6					
4	Тема 4. Плечовий пояс і скелет верхньої кінцівки. Тазовий пояс та нижня кінцівка. Відмінності скелету чоловіка і жінки.				4	8					
5	Тема 5. Загальні знання про м'язи. Будова м'язів. М'язи тулуба і шиї.				4	6					
6	Тема 6. М'язи верхніх та нижніх кінцівок і тазового поясу.				8	12					
7	Тема 7. М'язи голови. Участь м'язів обличчя у міміці. Анатомія ока, вуха і носа.				6	10					
	Разом:	34			34	56					

IV. Зміст дисципліни

Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть год.	
	Всього	Лекцій
Модуль 1. Пластична анатомія як допоміжна дисципліна у вивченні основ зображувальної грамати.	34	
Тема 1. Огляд будови людського тіла. Кісткова і м'язова системи - опорний і руховий апарат в організмі людини. Загальні відомості про кістки. Поділ кісток на категорії (довгі, плоскі, широкі, короткі). Нерухоме або малорухоме сполучення кісток. Суглоби - дворухоме сполучення кісток. Рекомендовані інформаційні джерела Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975. Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965.	4	
Тема 2. Поняття про пропорційні модулі. Єгипетські і грецькі канони. Канон для художників. Анатомічний канон. Пропорції частин фігури людини. Центр ваги тіла людини. Поняття про площу опори. Положення стійке і нестійке. Поза вільного стояння. Рекомендовані інформаційні джерела Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975.	4	
Тема 3. Скелет Хребет як основа всього скелета. Хребці. Пропорції і вигини хребта. Грудна клітина. Грудина, її положення та розмір. Ребра (справжні, несправжні та коливні). Форма грудної клітини. Череп. Кістки мозкового черепа: потилична, лобна, дві тім'яні, дві вискові, дві клиновидні і решітчаста. Загальна форма черепа. Лицьовий череп. Очні западини, грушовидний отвір. Верхні щелепні кістки, виличні кістки, нижня щелепа - щелепний суглоб. Вікові особливості черепа. Рекомендовані інформаційні джерела Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013	6	
Тема 4. Скелет плечового поясу, тазу, верхньої та нижньої кінцівок Скелет вільної верхньої кінцівки: плечова кістка, її головка і бугорки. Нижній кінець плечової кістки, скелет передпліччя: ліктьова і променева кістки - ліктьовий суглоб. Скелет кисті: зап'ясток, п'ясток і пальці. Променево-зап'ясткове зчленування. Фаланги пальців та їх сполучення. Тазовий пояс та нижня кінцівка. Криж, куприк, безіменні або тазові кістки. Таз чоловіка і жінки. Вільна нижня кінцівка: стегнова кістка - головка, шийка, вертели, виростки. Тазостегновий суглоб. Тіло стегнової кістки, його вигини, положення в чоловічому та жіночому скелетах. Гомілка. Велика гомілкова і мала гомілкова кістки. Гомілковостопний суглоб. Скелет стопи: передплесно, плесно і пальці. Рекомендовані інформаційні джерела Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975. Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013	4	
Тема 5. Загальні знання про м'язи. М'язи тулуба і шії. Будова м'язів. М'язові скорочення: синергісти та антагоністи. Поділення м'язів на довгі, широкі і короткі. Назви м'язів. М'язи тулуба (ділянки грудини і живота). Великий грудний і малий грудний м'язи, передній зубчастий м'яз, зовнішній косий і внутрішній косий м'язи живота, пірамідальний м'яз. Трапецієвидний м'яз і широкий м'яз спини. М'язи глибокого шару: підостистий м'яз, великий круглий м'яз, малий круглий м'яз, надостистий м'яз. Клубово-реберний і довгі м'язи спини, їх вплив на пластику спини. Пахвова западина. М'язи шії. Грудинно-ключично-соскові м'язи. Скелет і органи шії: стравохід і дихальна трубка. Пластика шії. Рекомендовані інформаційні джерела Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975. Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965.	4	

<p>Тема 6. М'язи верхньої та нижньої кінцівок. Дельтовидний м'яз. Двоголовий м'яз плеча, дзьобоплечовий і плечовий м'язи, триголовий м'яз. Пластика та форма плеча. М'язи передпліччя. Їх функції і ділення на групи: передня група (згиначі кисті та пальців, пронатори), задня група (розгиначі кисті та пальців). М'язи кисті. М'язи тазового поясу і нижньої кінцівки: великий сідничний і середній сідничний м'язи, їх функція. М'язи стегна: передня група (кравецький м'яз, чотириголовий м'яз і натягач широкої фасції стегна); внутрішня група (гребінний, довгий притяжний і тендітний м'язи); задня група (двоголовий, півсухожильний і півперетинковий м'язи). М'язи гомілки та їх ділення на групи: передня група (передній великогомілковий м'яз, довгий спільний розгинач пальців і довгий розгинач великого пальця); зовнішня група (довгий малоомілковий і короткий малоомілковий м'язи); задня група (триголовий і підошовний м'язи). Ахіллесів сухожилок. М'язи стопи.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975. Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965.</p>	8	
<p>Тема 7. М'язи голови. Вискові і власне жувальні м'язи. Мімічні, або шкіряні, м'язи та їх розміщення. М'язи верхньої частини обличчя: лобний м'яз, пірамідальний м'яз, м'яз брів і коловий м'яз ока. М'язи нижньої частини обличчя. Участь м'язів обличчя у міміці. Відповідність передачі емоційних станів до включення тих чи інших м'язів обличчя. Пластична анатомія ока, вуха і носа.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975. Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013</p>	4	

4.2. Плани лабораторних занять

Тема 1. Мета: вивчення будови людського тіла. Кісткова і м'язова системи - опорний і руховий апарат в організмі людини. Загальні відомості про кістки. Поділ кісток на категорії (довгі, плоскі, широкі, короткі). Нерухоме або малорухоме сполучення кісток. Суглоби - дворухоме сполучення кісток.

Завдання: намалювати кістяк людини в двох ракурсах.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Тема 2. Мета: вивчення пропорцій людини, порівняти різні канони.

Завдання: намалювати схематичне зображення пропорцій людини.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Тема 3. Мета: вивчення опорного апарату людини, будови скелета, грудної клітини, черепа.

Завдання: намалювати схематичне зображення скелета спереду, черепа анфас.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Тема 4. Мета: вивчення кісток плечового поясу, верхньої кінцівки, кісток тазу і нижньої кінцівки.

Завдання: намалювати схематичне зображення вище перерахованих кісток.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Тема 5. Мета: вивчення основ міології, м'язів тулуба і шиї.

Завдання: намалювати схематичне зображення тулуба і шиї спереду.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Тема 6. Мета: вивчення м'язів плечового поясу і тазу, верхньої і нижньої кінцівок.

Завдання: намалювати схематичне зображення м'язів плечового поясу і тазу, верхньої і нижньої кінцівок спереду.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Тема 7. Мета: вивчення м'язів голови, мімічних м'язів, анатомії ока, вуха, носа.

Завдання: намалювати схематичне зображення м'язів голови, мімічних м'язів, ока, вуха, носа.

Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3

Рекомендовані інформаційні джерела

Барчай Й. Анатомія для художників. – Будапешт Корвина, 1975

Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини.- К.: Мистецтво, 1965

Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Форми звітності
	Модуль 1. . Пластична анатомія як допоміжна дисципліна у вивченні основ зображувальної грамати.	
1	Тема 2. Намалювати схематичне зображення пропорцій людини, відобразити відомі канони пропорцій фігури Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3	Усне опитування, контрольний перегляд рисунків
2	Тема 3. Намалювати схематичне зображення скелета і черепа ззаду. Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3	Усне опитування, контрольний перегляд рисунків
3	Тема 4. Намалювати схематичне зображення кісток кисті і стопи. Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3	Усне опитування, контрольний перегляд рисунків
4	Тема 5. Намалювати схематичне зображення м'язів тулуба і шиї ззаду. Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3	Усне опитування, контрольний перегляд рисунків
5	Тема 6. Намалювати схематичне зображення м'язів плечового поясу і тазу, верхньої і нижньої кінцівок ззаду або збоку. Матеріали: прості олівці, папір, гумка, формат А-3	Усне опитування, контрольний перегляд рисунків

V. Контроль якості знань студентів

5.1.Форми і методи поточного контролю

2 курс – 3 семестр	
Зображення пропорцій людини, канони	10
Зображення скелета і черепа	20
Зображення кісток плечового поясу, верхньої кінцівки, кісток тазу і нижньої кінцівки	20
Зображення м'язів тулуба і шиї	20
Зображення м'язів плечового поясу і тазу, верхньої і нижньої кінцівок	20
Замальовки або копії різних мімічних станів обличчя.	10
Поточний рейтинговий бал - залік	100

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

№п/п	Вид навчальної діяльності	Кількість балів
	2 курс – 3 семестр	
1	Поточний рейтинговий бал - залік	100

НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧІ РОБОТИ

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧИХ РОБІТ				
	5 балів	4 бали	3 бали	0 балів
Змістова повнота й оригінальність навчально-творчої роботи 33,3%	Ідея навчально-творчої роботи повністю відповідає змісту завдання, є художньо виразною та цілісною, самостійною та інформативною	Ідея навчально-творчої роботи відповідає змісту завдання, є досить виразною та інформативно, містить елементи оригінальності	Ідея навчально-творчої роботи частково відповідає змісту завдання, є маловиразною й малоінформативно, що ґрунтується на існуючих зразках	Ідея навчально-творчої роботи не відповідає змісту завдання або є невиразною та шаблонною
Образотворча грамотність навчально-творчої роботи 33,3%	Студент застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з майстерністю	Студент частково застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з достатнім вмінням	Студент застосовує закони і прийоми композиції, колірні гармонії та використовує образотворчі техніки на елементарному рівні	Студент ігнорує закони і прийоми композиції, колірні гармонії, не володіє образотворчими техніками
Презентація 33,3%	Студент дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, результат роботи характеризується акуратністю та контролем за процесом	Студент загалом дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, поодинокі моменти неакуратної роботи не впливають на загальне художнє враження	Студент слабо опанував послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, неконтрольованість і неакуратність процесів заважає художньому сприйманню кінцевого результату	Студент ігнорує грамотну послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, робота виконана неакуратно та поза творчим контролем

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI. Навчально-методична карта дисципліни «Науково-природничі основи образотворчого мистецтва»

Всього 90 год., самостійна робота –56 год., лаб. –34 год., аудиторна робота –34 год.

III семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Модулі	Модуль1																
Лекції																	
Дати																	
Теоретичні розділи																	
Практичні заняття	Намалювати кістяк людини в двох ракурсах	Намалювати схематичне зображення пропорцій людини	Намалювати схематичне зображення скелета спереду, черепа анфас	Намалювати схематичне зображення скелета спереду, черепа анфас	Намалювати схематичне зображення тулуба і шиї спереду	Намалювати схематичне зображення м'язів плечового поясу і тазу, верхньої і нижньої кінцівок спереду	Намалювати схематичне зображення м'язів голови, мімічних м'язів, ока, вуха, носа.										
Самостійна робота	Намалювати відомі канони пропорцій фігури	Намалювати схематичне зображення скелета і черепа ззаду	Намалювати схематичне зображення кісток кисті і стопи.	Намалювати схематичне зображення м'язів тулуба і шиї ззаду.	Намалювати схематичне зображення м'язів плечового поясу і тазу, верхньої і нижньої кінцівок ззаду або збоку.	Виконати чотири натурні замальовки або копії різних мімічних станів обличчя.											
Види контролю	Оцінювання завдань																
ЗАЛІК																	

VII. Основні і допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу**Основні**

1. Баммес Г. Изображение фигуры человека. Берлин, Фольк унд виссен, 1984.
2. Барчай Й. Анатомія для художників. М. : ЕКСМО-Пресс,. 2001.
3. Ган Н.С. Курс пластичної анатомії людини. Київ : Мистецтво.
4. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти. Київ : Вища школа.
6. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. Київ. 2013.

Додаткова:

1. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=5JH1QDDI2Og>
2. Візуальні ресурси https://www.youtube.com/watch?v=blNT_oD1MB8
3. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=U2ujqmk1SKI>
4. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=y6bmTbK-8ss>
5. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=7pYjP8uSSsA>
6. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=W7tuHS5jx4w>
7. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=FzFqbv5h8Co>
8. Візуальні ресурси https://www.youtube.com/playlist?list=PLw_KkgCxYIrCcXjRUdF8zcy-dxcMycbOm
9. Візуальні ресурси https://www.youtube.com/watch?v=WM_qn9-FhTY
10. Візуальні ресурси <https://www.youtube.com/watch?v=SH13K2HhoxQ>
11. Візуальні ресурси https://www.youtube.com/watch?v=R9wT_OL7pow

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__н.р.